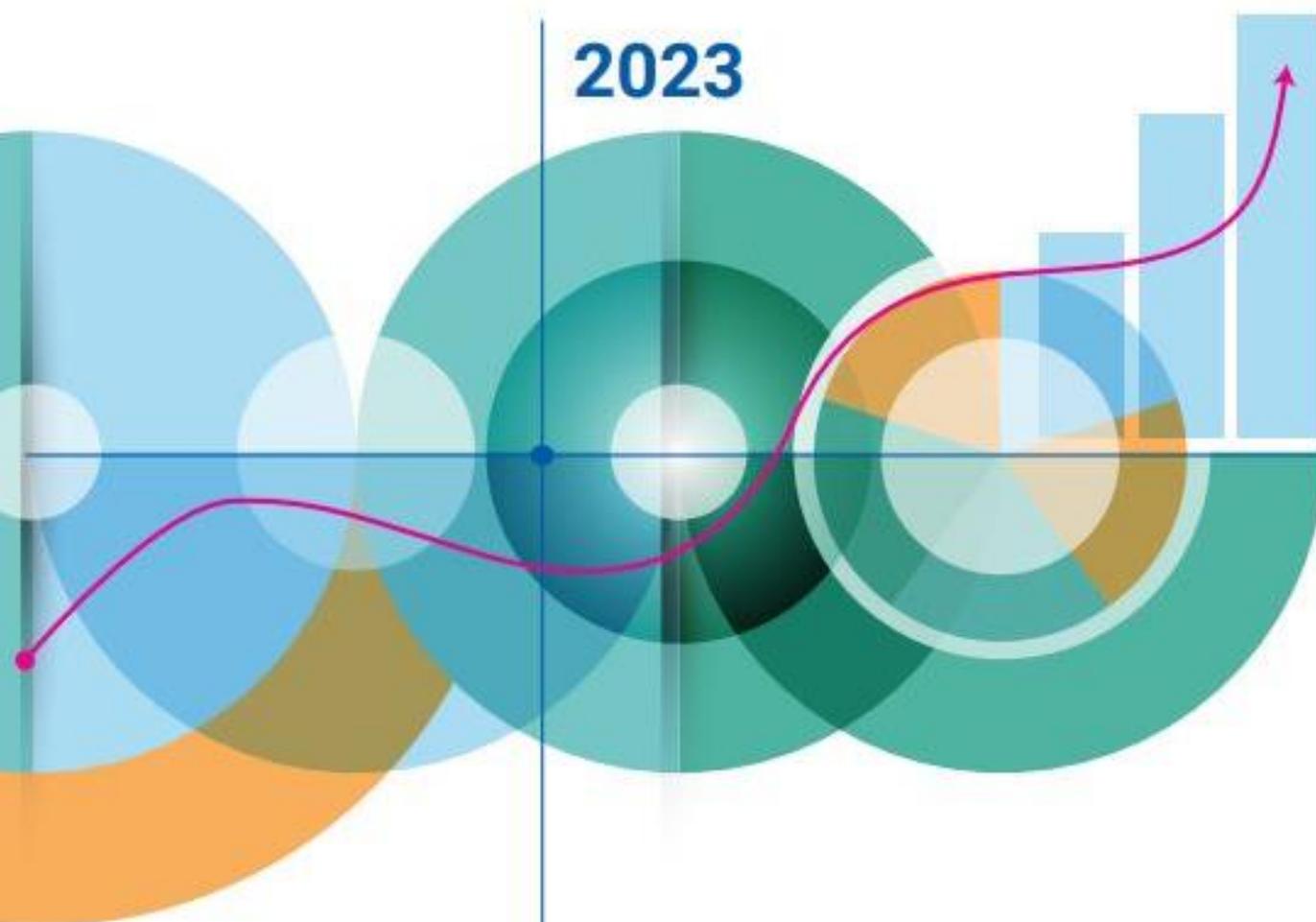

ЧИНГЭЛТЭЙ ДҮҮРГИЙН
СТАТИСТИКИЙН ХЭЛТЭС

НИЙГМИЙН ДААТГАЛ, НИЙГМИЙН ХАЛАМЖИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

www.1212.mn

Улаанбаатар хот
2024 он

ХЯНАСАН:

Д.Мөнхзул

ЧД-ийн Статистикийн хэлтсийн
дарга

ТАНИЛЦУУЛГА БИЧСЭН:

Ч.Элбэгжаргал

ЧД-ийн Статистикийн хэлтсийн
мэргэжилтэн

ЧИНГЭЛТЭЙ ДҮҮРГИЙН СТАТИСТИКИЙН ХЭЛТЭС
МОНГОЛ- УЛС, УЛААНБААТАР ХОТ
ЧИНГЭЛТЭЙ ДҮҮРЭГ, САМБУУГИЙН ГУДАМЖ
НИЙСЛЭЛИЙН ЗАСАГ ЗАХИРГААНЫ III БАЙР, 401 тоот
Утас: 70113013
70130767
70110767
11-310767
51-261125

Цахим хуудас: www.ubstat.mn

И-мэйл: chingeltei@nso.mn

1.1 Нийгмийн даатгалын тухай ойлголт	4
1.2 Нийгмийн даатгалд хамрагдагчид	5
1.3 Чингэлтэй дүүргийн нийгмийн даатгалын өнөөгийн байдал	6
БҮЛЭГ 2. НИЙГМИЙН ХАЛАМЖИЙН ТУХАЙ ОЙЛГОЛТ, ҮНДСЭН ҮЗҮҮЛЭЛТ	
2.1 Нийгмийн халамжийн тухай ойлголт	9
2.2 Нийгмийн халамжийн сангийн зарлага.....	10

1. НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД

1.1 Нийгмийн даатгалын тухай ойлголт, тодорхойлолт

Даатгал нь “эрсдлийг хаах” гэсэн утгатай бөгөөд нийгмийн даатгал нь Монгол Улсын төрийн даатгал хэлбэрээр оршдог. Нийгмийн даатгал нь нийгэм, эдийн засгийн өргөн хүрээтэй

ойлголт бөгөөд иргэн болон төр, аж ахуйн нэгж, байгууллагаас зохих журмын дагуу шимтгэл төлж, нийгмийн даатгалын сан бүрдүүлэх, даатгуулагч өндөр наслах, хөдөлмөрийн чадвараа алдах, өвчлөх, ажилгүй болоход өөрт нь, тэрчлэн даатгуулагч нас барахад түүний асрамжид байсан хүмүүст хууль тогтоомжид заасан тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр өгөх, агуулга бүхий нийгэм, эдийн засгийн арга хэмжээ болно.

Нийгмийн даатгал нь нэг талаас аж ахуйн нэгж, байгууллага ажилтныхаа нийгмийн хамгааллыг хангах нөхцөл болдог, нөгөө талаас даатгуулагч иргэний амьдралынхаа бүхий л үеийн туршид тухайлбал, хөдөлмөрлөх явцдаа болон өвдөх, жирэмслэх, хүүхэд төрүүлэх, осолд орох, ажилгүй болох, өндөр наслах, хөгжлийн бэрхшээлтэй болох тохиолдолд орлогогүй буюу орлого нь буурсан нөхцөлд тухайн хүний нийгмийн асуудлыг нь баталгаатайгаар хангадаг. Өөрөөр хэлбэл, аливаа даатгал нь эрсдэлийг зөөлрүүлэх, бууруулах, хохирлыг нөхөх агуулгыг илэрхийлж байдаг ба хүний амьдралд дараах эрсдэлүүд тохиолддог. Үүнд:

- ✓ Өндөр наслах
- ✓ Хөдөлмөрийн чадвараа алдах
- ✓ Ажилгүй болох
- ✓ Өвчлөх
- ✓ Тэжээгч нь нас барахад түүний асрамжид байгаа гэр бүлийн хөдөлмөрийн чадваргүй гишүүд орлогогүй болох
- ✓ Үйлдвэрлэлийн осолд өртөх
- ✓ Эдийн засгийн
- ✓ Байгалийн

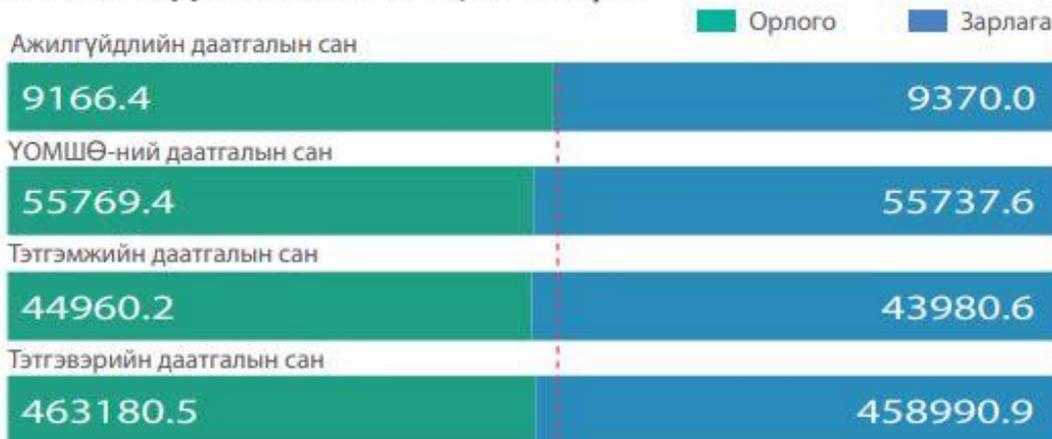
Улс төрийн хүчин зүйлийн нөлөөллөөс болж иргэдийн орлогын чадвар буурах сөрөг үр дагавар гарах зэрэг урьдчилан таах боломжгүй нийгмийн шинжтэй амьдралын эрсдэлүүд байдаг.

НИЙГМИЙН ДААТГАЛ, 2023 оны байдлаар

2023 оны
 1-9 сарын
 Ашигтэй

НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН САН, сая төгрөг

* ҮОМШӨ - үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалах өвчин

НИЙГМИЙН ДААТГАЛД ДААТГУУЛАГЧИД

Албан журмаар даатгуулагчид

Сайн дураар даатгуулагчид

ТЭТГЭВЭР, ТЭТГЭМЖ АВАГЧИД

Lorem ipsum

1.3 ЧИНГЭЛТЭЙ ДҮҮРГИЙН НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН ӨНӨӨГИЙН БАЙДАЛ

2023 оны эхний 12 сард дүүргийн нийгмийн даатгалын хэлтсийн үйлчилгээнд 5.1 мянган байгууллагын 123.6 мянган иргэн, сайн дурын 7.7 мянган иргэн бүгд 131.3 мянган иргэд хамрагдаж нийгмийн даатгалын шимтгэл төлжээ.

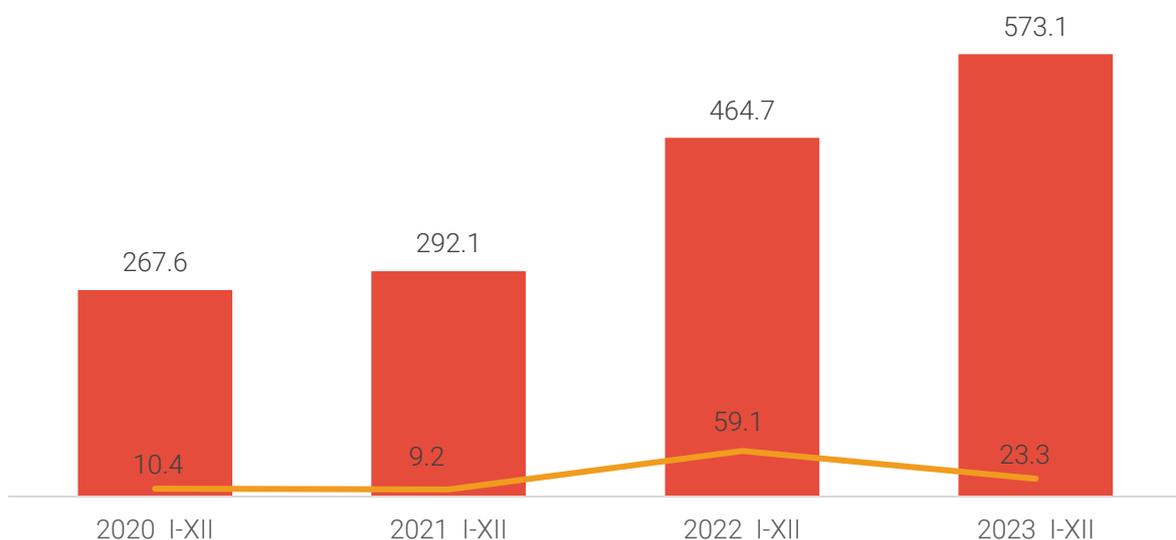
Нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөгч нийт иргэдийн 97.3 мянга (74.1%) нь аж ахуйн нэгж байгууллагын, 26.2 мянга (20.0%) нь төсөвт байгууллагын, 7.7 мянга буюу (5.8%) нь сайн дурын даатгуулагчид байна.

ХҮСНЭГТ 1. НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН САНГИЙН ОРЛОГО, тэрбум төгрөгөөр

Үзүүлэлт	2020 I-XII	2021 I-XII	2022 I-XII	2023 I-XII
Нийгмийн даатгалын сангийн орлого	267.6	292.1	464.7	573.1
Өмнөх онтой харьцуулсан өсөлт, бууралт, хувиар	10.4%	9.2%	59.1%	23.3%

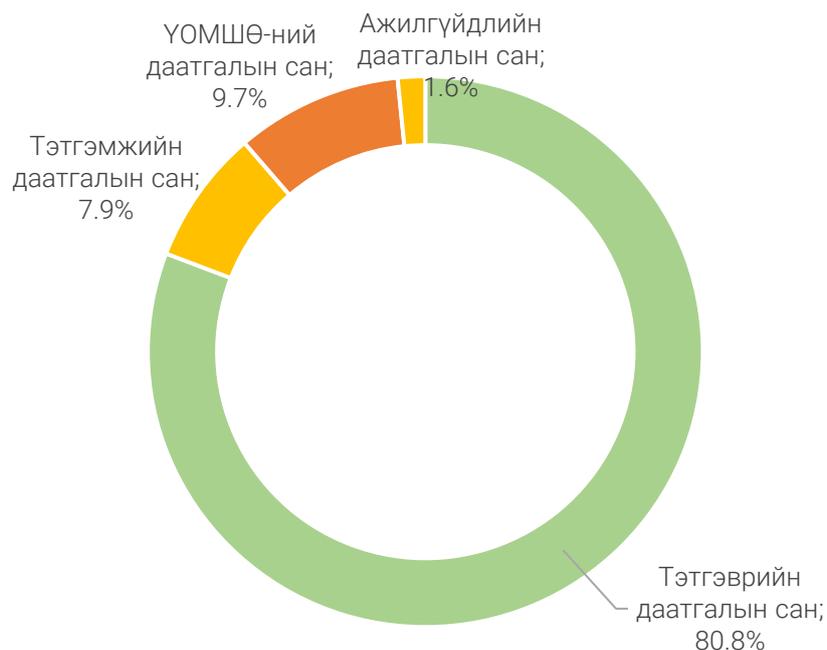
Нийгмийн даатгалын сангийн орлого 2023 онд өмнөх оны мөн үеэсээ 23.3 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

ЗУРАГ 2. ДААТГАЛЫН САНГИЙН САНГИЙН ОРЛОГО, тэрбум төгрөг, өмнөх онтой харьцуулсан өсөлтийн хувиар

2023 оны эхний 12 сард нийгмийн даатгалын санд нийт 568.1 тэрбум төгрөг хуримтлуулсан байна. Өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 106.5 тэрбум төгрөг буюу 23.1 хувиар өссөн үзүүлэлттэй гарсан байна.

ЗУРАГ 3. ДААТГАЛЫН САНГИЙН ОРЛОГОД САНГУУДЫН ЭЗЛЭХ ХУВЬ, хувиар

Даатгалын санд хуримтлуулсан нийт жилийн орлогын 80.8 хувь нь тэтгэврийн даатгалын санд, 9.7 хувь нь үйлдвэрлэлийн осол мэргэжлээс шалтгаалах өвчний (ҮОМШӨ) даатгалын санд, 7.9 хувь нь тэтгэмжийн даатгалын санд, 1.6 хувь нь ажилгүйдлийн даатгалын санд тус тус төвлөрчээ.

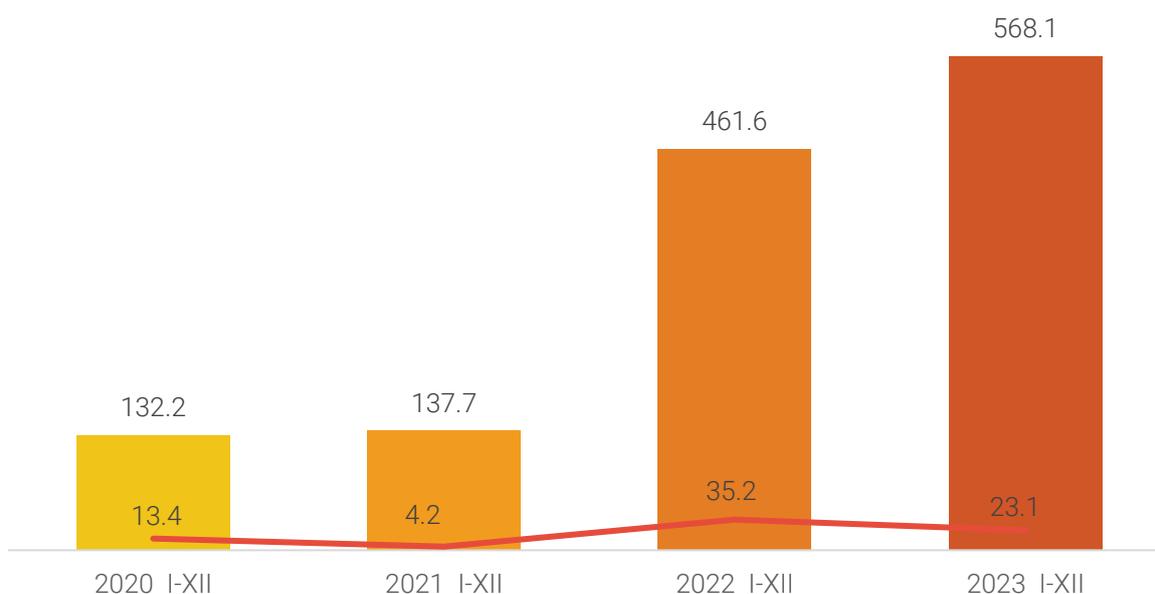
ХҮСНЭГТ 2. НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН САНГИЙН ЗАРДАЛ, тэрбум төгрөгөөр

Үзүүлэлт	2020 I-XII	2021 I-XII	2022 I-XII	2023 I-XII
Нийгмийн даатгалын зардал	132.2	137.7	461.6	568.1
Өмнөх онтой харьцуулсан өсөлт, бууралт, хувиар	13.4	4.2	35.2	23.1

*Эх үүсвэр: Чингэлтэй дүүргийн Нийгмийн даатгалын мэдээллээс

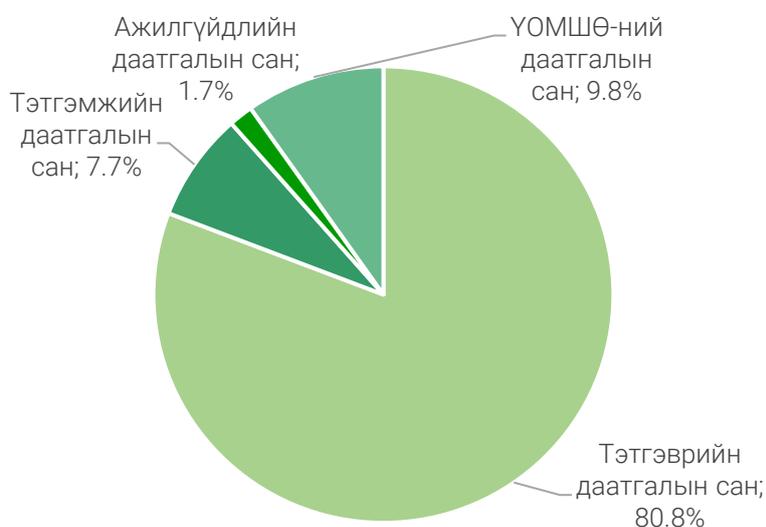
Нийгмийн даатгалын сангийн орлого 2020 онд өмнөх оны мөн үеэсээ 13.4 хувиар, 2021 онд өмнөх оны мөн үеэсээ 4.2 хувиар, 2022 онд өмнөх оны мөн үеэсээ 35.2 хувиар, 2023 онд өмнөх оны мөн үеэсээ 23.1 хувиар тус тус өссөн үзүүлэлттэй гарсан байна.

ЗУРАГ 4. НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН САНГИЙН ЗАРЛАГА, тэрбум төгрөг

Нийгмийн даатгалын сангийн зардал 2023 оны эхний 12 сард 568.1 тэрбум төгрөг болж өмнөх оны мөн үеэс 106.5 тэрбум төгрөг буюу 23.1 хувиар өссөн үзүүлэлттэй гарсан байна.

ЗУРАГ 5. ДААТГАЛЫН САНГИЙН ЗАРЛАГАД САНГУУДЫН ЭЗЛЭХ ХУВЬ

Нийт зардлын 80.8 хувийг тэтгэврийн, 7.7 хувийг тэтгэмжийн, 9.8 хувийг үйлдвэрлэлийн осол мэргэжлээс шалтгаалах өвчин, 1.7 хувийг ажилгүйдлийн даатгалын сангаас олгосон зардал тус тус эзэлж байна.

2. НИЙГМИЙН ХАЛАМЖИЙН ТУХАЙ ОЙЛГОЛТ, ҮНДСЭН ҮЗҮҮЛЭЛТ

2.1 Нийгмийн халамжийн тухай ойлголт

Нийгмийн халамж нь орлого багатай, хүүхэд, өндөр настан зэрэг зорилтот бүлэгт чиглэсэн арга хэрэгсэл юм. Аль ч улс орны хөгжлийн бодлогод чухал үүрэг гүйцэтгэдэг.

Нийгмийн халамжаар дамжуулан нөөцийг ядуучуудад дахин хуваарилснаар туйлын ядуурлыг бууруулж, өрх гэр бүлд өөрийнхөө ирээдүйд хөрөнгө оруулах, эрсдэлийг даван туулах боломж олгодог бол Засгийн газарт макро эдийн засгийн түвшинд, худалдаа, хөдөлмөр эрхлэлт болон бусад олон салбарт бодлогын зөв шийдвэр гаргахад тусалдаг.

Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1 дэх хэсэгт зааснаар нийгмийн халамжийн хөтөлбөрүүд нь:

- ✓ Нийгмийн халамжийн тэтгэвэр
- ✓ Нийгмийн халамжийн тэтгэмж
- ✓ Нийгмийн халамжийн үйлчилгээ
- ✓ Нийгмийн хөгжлийн үйлчилгээ гэсэн дөрвөн хүрээг хамарч байна.

Түүнчлэн холбогдох хуулийн дагуу алдар эхийн одонгийн мөнгөн урамшуулал, ахмад настанд үзүүлсэн тусламж, хөнгөлөлт, алдар цолтон ахмад настанд үзүүлсэн нэмэгдэл, хөнгөлөлт, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд үзүүлсэн тусламж, хөнгөлөлт, олон хүүхэдтэй өрх толгойлсон эх, эцгийн тэтгэмжийг тус тус олгож байна.

Монгол Улсын Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 2 дугаар бүлгийн 6, 7 дугаар зүйлд заасны дагуу халамжийн сан нь мөнгөн хөрөнгийн сан бөгөөд улс, орон нутгийн төсвөөс олгох хөрөнгө, сангийн хөрөнгийн чөлөөт үлдэгдлийг банканд хадгалуулсны хүү, олон улсын байгууллага, гадаад улсаас өгсөн хандив, тусламж, аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэнээс өгсөн хандив, тусламж, бусад эх үүсвэр гэсэн эх үүсвэрүүдээс бүрддэг.

Нийгмийн халамжийн статистикийн мэдээллийг Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний ерөнхий газрын захиргааны бүртгэлийн мэдээлэлд үндэслэн, нийгмийн халамжийн сангийн орлого, түүний эх үүсвэр, үйлчилгээнд хамрагдсан зорилтот бүлгийн хүн ам, зарцуулсан хөрөнгийн талаарх мэдээллийг танилцуулж байна.

2.2 Чингэлтэй дүүргийн нийгмийн халамжийн сангийн зарлага

Нийгмийн халамжийн сангийн зарлага 2023 оны эхний 12 сард 92.9 тэрбум төгрөг болж өмнөх оны мөн үеэс 2.9 (3.1%) тэрбум төгрөгөөр өссөн байна.

Нийгмийн халамжийн сан нь нийт 116419 хүнд тэтгэвэр, тэтгэмж олгосноос 2552 хүнд халамжийн тэтгэвэр, 70721 хүнд нийгмийн халамжийн тэтгэмж, 3192 хүнд асаргааны мөнгөн тэтгэмж, 19641 хүнд нийгмийн халамжийн үйлчилгээ, 20206 нийгмийн хөгжлийн үйлчилгээ, 107 хүнд АДЗөвлөлийн гишүүдийн урамшуулал тус тус олгосон байна. Халамжийн сангийн зарлагад халамжийн тэтгэвэр 8.3 (8.9%) тэрбум төгрөг, халамжийн тэтгэмж 70.2 (75.5%) тэрбум төгрөг, асаргааны тэтгэмж 5.4 (5.8%) тэрбум төгрөг, нийгмийн халамжийн үйлчилгээ 3.2 (3.4%) тэрбум төгрөг, нийгмийн хөгжлийн үйлчилгээ болон АДЗөвлөлийн гишүүдийн урамшуулал 5.8 (6.3%) тэрбум төгрөгийг тус тус эзэлж байна.

ХҮСНЭГТ 1 . НИЙГМИЙН ХАЛАМЖИЙН САНГИЙН ЗАРЛАГЫН ҮЗҮҮЛЭЛТ, сая.төг

Халамжийн төрөл	Хүний тоо	Зардал
ХАЛАМЖИЙН ЗАРЛАГА /А+Б+В/	116 419	92 932.6
А. Халамжийн тэтгэвэр	2552	8 295.1
Ахмад настны тэтгэвэр	452	1 429.3
Хөдөлмөрийн чадвараа 50 ба түүнээс дээш хувиар алдсан ХБИ	1 330	4 277.2
18 хүртэлх насны 4 ба түүнээс дээш хүүхэдтэй, өрх толгойлсон эх/эцэг /-ийн халамжийн тэтгэвэр	3	9.6
Тэжээгч нас барсан 18 хүртэлх насны хүүхдийн тэтгэвэр	764	2 568.3
16 насанд хүрсэн одой иргэн	3	10.7
Б. Халамжийн тэтгэмж	70 721	70 203.9
Хүүхдийн мөнгөн тэтгэмж	58 321	66 425.3
Онцгой тохиолдлын мөнгөн тэтгэмж	73	87.6
Амжиргаа дэмжих мөнгөн тэтгэмж	2 783	2 538.6
Эхийн алдар нэгдүгээр зэргийн одонтой эсхүл эхийн алдар хоёрдугаар зэргийн одонтой эхийн мөнгөн тэтгэмж	9544	1152.4
В. Асаргааны тэтгэмж	3192	5 389.3
Ахмад настныг асарч байгаа иргэнд олгох тэтгэмж	1619	2 470.6
Байнгын асаргаа шаардлагатай, эмнэлгийн хяналтад байдаг хөгжлийн бэрхшээлтэй 18 хүртэлх насны хүүхдийг асарч байгаагийн улмаас хөдөлмөр эрхлэдэггүй хөдөлмөрийн насны иргэн	661	1 380.1
Байнгын асаргаа шаардлагатай, эмнэлгийн хяналтад байдаг хөгжлийн бэрхшээлтэй 18-аас дээш насны хүнийг асарч байгаагийн улмаас хөдөлмөр эрхлэдэггүй хөдөлмөрийн насны иргэн	794	1 274.9
Бүтэн өнчин хүүхдийг үрчлэн авсан болон асран хамгаалж харгазан дэмжиж байгаа иргэнд олгох тэтгэмж	103	232.2
Гэр бүлийн тухай хуулийн 25.5-д заасан болон хүчирхийллийн улмаас хамгаалалт шаардлагатай болсон хүүхдийг мөн хуулийн 74 дүгээр зүйлд заасны дагуу гэр бүлдээ авч асрамжилж байгаа иргэнд олгох тэтгэмж	13	27.1
Тэжээн тэтгэх хүүхэдгүй, төрөл садангийн хүнгүй, ганц бие ахмад настан болон хөгжлийн бэрхшээлтэй ганц бие иргэнийг гэр бүлдээ авч асрамжилж байгаа иргэн	2	4.3
Г. Нийгмийн халамжийн үйлчилгээ	19 641	3 155.5
Олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээ /8 төрөл/	373	218.7
Ахмад настанд үзүүлэх тусламж, хөнгөлөлт	10 683	1 605.5
Насны хишиг	8 585	1 331.3
Д. Нийгмийн хөгжлийн үйлчилгээ	20 206	5 866.7
Алдар цолтой ахмад настанд төрөөс нэмэгдэл, хөнгөлөлт олгох	177	43.1

Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд үзүүлэх тусламж, хөнгөлөлт	1 848	657.4
Хүнс, тэжээлийн дэмжлэг үзүүлэх үйлчилгээ /өрхийн тоогоор/	7 252	683.1
Жирэмсэн эхийн тэтгэмж	2 667	382.9
0-3 хүртэлх насны хүүхэд асарсны тэтгэмж	7 910	3 401.1
3 болон түүнээс дээш хүүхэдтэй өрх толгойлсон эх, эцэгт олгох тэтгэмж	325	645.0
Ихэр хүүхдийн тэтгэмж	27	54.0
АДЗөвлөлийн гишүүдийн урамшуулал	107	22.2

Ойлголт, тодорхойлолт

Нийгмийн даатгал: Иргэн, төр, аж ахуйн нэгж, байгууллагаас зохих журмын дагуу шимтгэл төлж, нийгмийн даатгалын санг бүрдүүлэн, даатгуулагч иргэн өндөр наслах, хөгжлийн бэрхшээлтэй буюу хөдөлмөрийн чадваргүй болох, өвчлөх, ажилгүй болох үед өөрт нь, тэрчлэн нас барахад түүний асрамжид байсан хүмүүст хууль тогтоомжид заасан тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр олгох зориулалттай нийгэм, эдийн засгийн арга хэмжээ юм.

Нийгмийн даатгалын сан: Ажил олгогч, даатгуулагчийн хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогоос тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр, үйлчилгээнд зарцуулах, нийгмийн даатгалын үйл ажиллагааны зардлыг нөхөх зорилгоор төлсөн шимтгэлийн орлого, бусад эх үүсвэрээс бүрдүүлсэн мөнгөн хөрөнгийг хэлнэ.

Даатгуулагч: Хууль болон гэрээний үндсэн дээр нийгмийн даатгалын санд шимтгэл төлж даатгуулсан, нийгмийн даатгалын сангаас тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр авах эрх бүхий этгээдийг хэлнэ.

Тэтгэвэр: Даатгуулагчийг өндөр наслахад насан туршид нь, хөдөлмөрийн чадвараа алдсан бол хөдөлмөрийн чадвар нь сэргээгдэх хүртэл, эсхүл өндөр насны тэтгэвэр авах насанд хүртэл, нас барахад нь түүний асрамжид байсан гэр бүлийн хөдөлмөрийн чадваргүй гишүүнд нийгмийн даатгалын сангаас сар бүр олгох мөнгөн олговор юм.

Тэтгэмж: Хөдөлмөрийн чадвараа түр хугацаагаар алдах, жирэмсний, амаржсаны чөлөө эдлэх, ажилгүй болох тохиолдолд даатгуулагч өөрт нь, даатгуулагч нас барах тохиолдолд гэр бүлд нь хууль заасан болзол, нөхцөлийн дагуу нийгмийн даатгалын сангаас тодорхой хугацаанд буюу нэг удаа олгох мөнгөн олговор байна. Эрүүл мэндийн доройтолтой, гэр бүлийн халамж, асрамж дутагдалтай, бие даан эсхүл бусдын тусламжгүйгээр хэвийн амьдрах боломжгүй, өвөрмөц хэрэгцээ бүхий иргэн, нийгмийн халамжийн дэмжлэг, туслалцаа зайлшгүй шаардлагатай өрхийн гишүүн-иргэнд наад захын хэрэгцээг нь хангах зорилгоор улсаас тэтгэвэр, тэтгэмж олгох, тусгайлсан үйлчилгээ үзүүлэх үйл ажиллагааг нийгмийн халамж гэнэ.

ҮНДЭСНИЙ
СТАТИСТИКИЙН
ХОРОО

СТАТИСТИКИЙН МЭДЭЭЛЛИЙН НЭГДСЭН САН

Хайх ...

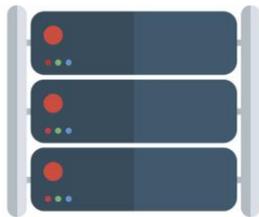

СТАТИСТИКИЙН

мэдээллээ аваарай

Data lab

тооллого судалгааны
микро мэдээллийн сан

Social network

/StatisticMGL

Лавлах утас

1900-1212

Цахим шуудан

information@nso.mn